

DOI: 10.33270/03233302.96
УДК 159:343.915

Психологічні засади профілактичних заходів протидії дитячому жебрацтву

МАКСИМІВ Ірина*

здобувач кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-5191-4873>

Анотація. Стаття присвячена проблемі детермінації дитячого жебрацтва й окресленню можливих шляхів його превенції. Доведено, що система державного врегулювання питання подолання дитячого жебрацтва в Україні є малоефективною через збереження формалізованого підходу держави до проблемних категорій дітей і підлітків, брак фінансування та неготовність громадськості до сприйняття жебрацтва як проблеми українського суспільства. Аргументовано, що необхідним є глибоке систематичне вивчення причин схильності дітей до жебрацтва та правове регулювання суспільних відносин у сфері сім'ї, організації виховання, освіти та дозвілля, охорони здоров'я, соціального забезпечення, забезпечення громадської безпеки й інших суспільних відносин. Стверджується, що врегулювати весь комплекс проблем, які стосуються профілактики жебрацтва серед дітей, лише заходами законодавчого рівня, неможливо. Прийняття державних програм, у яких визначено механізми ліквідації таких проблем дитинства, як жебрацтво, безпритульність, бездоглядність, – це перший крок у системі загальної профілактики делінквентності дітей. Діапазон шляхів і методів профілактики та боротьби з дитячим жебрацтвом в умовах сьогодення є доволі широким, проте результати залишаються невтішними. Причину такої ситуації вбачаємо в існуванні визначеного розриву між прийнятими на різних державних рівнях рішеннями та практикою їх реалізації.

Ключові слова: дитяче жебрацтво; девіантна поведінка; профілактика дитячого жебрацтва; безпритульність; бездоглядність.

Історія статті:

Отримано: 31.08.2023

Переглянуто: 15.09.2023

Прийнято: 23.10.2023

Рекомендоване посилання:

Максимів І. Психологічні засади профілактичних заходів протидії дитячому жебрацтву. *Юридична психологія*. 2023. № 2 (33). С. 96–102. doi: 10.33270/03233302.96.

*Відповідальний автор

Вступ

Дитяче жебрацтво, за даними Міжнародної організації праці, є формою примусової дитячої праці (IPEC..., 2015). Стверджується, що дитяча праця є глобальною загрозою, жодна країна у світі не застрахована від цієї проблеми (Milne, 2015). Фактичні дані доводять (Mase, 2016), що близько 215 мільйонів дітей є дитячими працівниками у світі. Дитяча праця порушує фундаментальні права дитини, особливо права на освіту, повноцінне здоров'я, розумовий і фізичний розвиток (The state..., 2004). Існує певний дисонанс між навчанням у школі та працею в разі дитячого жебракування: воно перериває час, проведений у школі, та знижує успішність дитини (Fuseini, & Daniel, 2018; 2020). Освіта є ключовим елементом, який може відкрити для людини шлях до звільнення від лещат бідності та створення умов майбутньої стабільності й безпеки. Зазначене обумовлює майбутнє всієї країни. Таким чином, успіхи в освіті – не тільки шлях до підвищення економічного статусу громадянина, а й до розвитку держави загалом. Так, Nnawulezi U., Magashi S.B. (2022) стверджують, що відсутність достатнього рівня освіти в особистості є однією з причин безробіття й штовхає її в простір похмурого та послабленого становища, роблячи людину некомпетентною в багатьох сферах життєдіяльності. Коли діти жебракують, це зазвичай шкідливо позначається на якості їхньої освіти й успішності всього майбутнього життя. Наведене підтверджує Helleiner J. (2003), який зазначає, що жебрацтво негативно впливає на результат освітньої діяльності дітей, оскільки його поєднання з процесом шкільного навчання незмінно впливає на їхні майбутні життєві успіхи.

Бідність є однією з основних причин залучення дітей до жебракування (Al-Hassan, & Abubakari, 2015; Alenoma, 2012; Drydakis, 2023). Однак основні фактори, які сприяють залученню дітей до жебракування, ігноруються в регіонах, де це явище розповсюджене. Переважна більшість політичних сил, засоби масової інформації та релігійна спільнота не відображають належним чином цю проблему у своїх дискурсах (Scarboro, Ay, Aliyu, Ekici, & Uylas, 2013). Хоча жебракування дітей захисники прав дитини та правозахисні організації критикують, деякі науковці вважають, що воно може бути корисним дітям у контексті їхнього пристосування до реалій життя (Stones, 2013; Swanson, 2010). Жебракування розглядається ними як засіб, завдяки якому діти підвищують свою «торгову хватку» та фінансову самостійність (Stones, 2013), а іноді є засобом виживання (Kaushik, 2014) або формою економічної допомоги сім'ї (Scarboro, Ay, Aliyu, Ekici, & Uylas, 2013). Ми вважаємо неприпустимим повернуте ставлення державних, громадських і релігійних інституцій до феномену «дитяче жебракування», що

обумовлює актуальність окреслення в подальшому викладі можливих шляхів подолання його впливу на життєдіяльність окремої дитини та нашої країни загалом.

Матеріали та методи

Теоретико-методологічним підґрунтям статті є наукові праці українських та іноземних учених, присвячені причинам й умовам використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом, серед яких: О. М. Бандурка, В. С. Батиргареева, І. Г. Богатирьов, В. В. Голіна, Б. М. Головін, І. В. Дегтярьова, С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, О. М. Джу́жа, А. І. Долгова, В. М. Дрьомін, О. Г. Колб, І. М. Копотун, О. М. Костенко, В. М. Кудрявцев, О. М. Литвак, О. М. Литвинов, О. А. Лиходей, І. І. Максимів, П. П. Михайленко, В. О. Туляков, В. І. Шакун, Н. М. Ярмиш, О. Н. Ярмиш та ін.

Безперечно, врегулювати весь комплекс проблем, які стосуються профілактики жебрацтва серед дітей, лише заходами законодавчого рівня неможливо. Прийняття державних програм, у яких визначено механізми ліквідації таких проблем дитинства, як жебрацтво, безпритульність, бездоглядність – це тільки перший крок у системі загальної профілактики делінквентності дітей.

Діапазон шляхів і методів профілактики та боротьби з дитячим жебрацтвом в умовах сьогодення є досить широким, проте результати залишаються невтішними. Причину такого стану речей ми вбачаємо в існуванні визначеного розриву між прийнятими на різних державних рівнях рішеннями та практикою їх реалізації. Попри прийняття численних нормативно-правових актів і національних програм державного та регіонального рівнів, вагомих зрушень у цій сфері наразі не настало.

Результати й обговорення

У сучасному українському суспільстві існує нагальна потреба контролю за зміною стереотипів стосовно використання дітей для заняття жебрацтвом. Багато людей і досі дають милостиню жінкам з дітьми, не повідомляючи про факт дитячого жебрацтва відповідним органам, що зводить нанівець усю систему профілактичних заходів. Тому одним з основних запобіжних заходів поширення дитячого жебрацтва є формування в суспільстві відповідального адекватного антипаторального ставлення до проблеми використання дітей для заняття жебрацтвом.

Безсумнівно, профілактика дитячого жебрацтва є важливим видом державно-управлінської діяльності, покликаним забезпечити недопущення переходу дітей у стан безпритульності та бездоглядності, і полягає в розробленні та здійсненні спеціальних заходів щодо виявлення й усунення детермінант, що сприяють цим явищам. Діяльність з профілактики дитячого

жебрацтва є максимально результативною, якщо проводиться якомога раніше, а не після того, як виникла реальна загроза фізичному та психічному здоров'ю дитини.

Не менш важливим ми вважаємо здійснення індивідуально-профілактичних і психологічних заходів стосовно дітей, які вже стали на шлях жебрацтва, оскільки такий спосіб життєдіяльності спричиняє їх глибоке психологічне травмування (важливо – не усвідомлюване ними) та визначає подальше формування особистості в напрямі десоціалізації. Відповідно, профілактичні дії, що мають на меті виявити кризи родинних відносин і вирішити їх до загострення конфліктів, повинні бути пріоритетними в діяльності державних соціальних служб.

Система державного врегулювання питання подолання дитячого жебрацтва в Україні є малоефективною через збереження формалізованого підходу держави до проблемних категорій дітей і підлітків, брак фінансування та неготовність громадськості до сприйняття жебрацтва як проблеми українського суспільства.

На нашу думку, необхідним є глибоке систематичне вивчення причин схильності дітей до жебрацтва та правове регулювання суспільних відносин у сфері сім'ї, організації виховання, освіти та дозвілля, охорони здоров'я, соціального забезпечення, забезпечення громадської безпеки та інших суспільних відносин.

Бездоглядні діти-жебраки позбавлені можливості реалізувати свої конституційні права на повноцінне життя, охорону здоров'я, отримання освіти. У «дітей вулиці», позбавлених піклування батьків, суспільства та держави, виробляється стереотип протиправної поведінки, відчуження від загально визнаних моральних цінностей і соціально обумовлених орієнтирів. У силу різних причин такі діти йдуть з дому, бродяжать, ночують на вокзалах, жебракують, займаються крадіжками, наркоманією та проституцією, стають об'єктами використання кримінальних структур.

Залучення дітей до жебракування є першим кроком до формування неправомірної поведінки, неповаги до правових норм і їх систематичного порушення, вчинення злочинів. Можна сформулювати найтипівіші обставини, що спричиняють ведення асоціального способу життя і вчинення дітьми злочинів, як наслідок поблажливого ставлення правоохоронних органів, державних установ, дорослих до жебрацтва та бродяжництва серед дітей, а саме:

– неблагополучна сім'я (під впливом асоціального образу дорослих у неповнолітніх членів сім'ї формується асоціальна спрямованість особистості), низький рівень психічного та психологічного розвитку як батьків, так і дітей;

– «пасивна» сім'я (апатичність дорослих членів сім'ї не тільки в плані виховання дитини, але й в коригуванні потоку інформації, що

отримується через кіно, радіо, телебачення, знайомих тощо);

– сімейні конфлікти та негативний вплив на побутовому рівні або за місцем навчання, насильство в сім'ї;

– підбурювання з боку дорослих чи раніше засуджених неповнолітніх до протиправної поведінки, примушування та залучення до жебрацтва;

– недоліки освіти, а також труднощі при влаштуванні на роботу підлітків, які з різних причин покинули навчання;

– значні віктимологічні фактори в механізмі протиправної поведінки неповнолітніх;

– низький рівень індивідуальної виховної роботи за місцем навчання (формальний підхід до виховання);

– недоліки в роботі органів, які покликані безпосередньо здійснювати профілактичні заходи попередження та діагностування на ранніх стадіях неблагополучних сімей, проблемних дітей.

На жаль, попри низку превентивних заходів, чисельність дітей, які живуть або працюють на вулиці, зростає. Закономірно, що соціально-економічні наслідки внутрішньої міграції та бойових дій, зокрема, збільшення чисельності неповних сімей, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, зростання бідності, безробіття, призвело до того, що кількість дітей «групи ризику» зростає. Отже, це потребує посилення програм профілактичного втручання стосовно використання дітей для заняття жебрацтвом (Postupnyi, 2002).

Сьогодні в Україні проводиться достатньо активна робота з дітьми, які вже стали на шлях жебракування. Основними закладами соціального захисту для таких дітей є:

– притулки для неповнолітніх дітей – заклади соціального захисту, створені для тимчасового перебування в ньому дітей віком від 3 до 18 років. На жаль, переважна більшість державних притулків (понад 60 %) були територіально зосереджені в Східній Україні, тому на даний час неможливо відстежити кількість дітей, які перебувають в цих закладах, і навести достовірну статистику;

– центри соціально-психологічної реабілітації дітей служби у справах дітей – заклади соціального захисту, що створюються для стаціонарного або денного перебування дітей віком від 3 до 18 років, які опинилися у складних життєвих обставинах, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової та інших видів допомоги (Postupnyi, 2002).

Попри позитивні наслідки від розширення мережі соціальних закладів, проблема використання дітей для заняття жебрацтвом залишається актуальною. Водночас чисельність центрів і географія їхнього розміщення не відповідають гостроті, масштабам і кількості

дітей, які перебувають у складній життєвій ситуації. Тому потреба в соціально-реабілітаційних центрах, спільно із запровадженням попереджувальних дій усіх соціальних структур, для дітей-жебраків не знижується. Їхня роль у життєдіяльності дітей та захисті їхніх законних прав та інтересів зростає.

Часто наявні засоби охорони інтересів і прав дітей, які батьки використовують у злочинних цілях, не досягають своєї мети через недостатню кількість інтернатів і спеціалізованих шкіл. Усього в Україні функціонує 774 інтернатних закладів і закладів соціального захисту дітей, у яких перебуває близько 104 тис. дітей, з них лише близько 10 тис. – це діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, у всіх інших є батьки (Volynets, 1998). Водночас такі заклади є досить закритими й ізольованими від суспільства, через що виникає проблема адаптації їх випускників, які нездатні самостійно інтегруватися в соціум.

Світова практика підтверджує, що вирішення питань захисту дитинства та запобігання асоціальним явищам виключно через державні інституції малоефективне, тоді як інститут прийомної сім'ї, попри законодавче закріплення в Сімейному кодексі України, не знайшов належного розвитку через складність процесу всиновлення.

Розглянемо детальніше особливості індивідуально-профілактичної та психологічної роботи щодо подолання використання дітей для заняття жебрацтвом в Україні.

Згідно з чинним законодавством, соціальний захист дітей ґрунтується на принципах законності, демократизму, рівності громадян, поваги до особистості, визнання честі та гідності, забезпечення основних прав і свобод людини (Нуренко, 2007, р. 86). Так, І. В. Горобець доповнює зазначені принципи ще й такими: комплексності, відкритості та прозорості, доступності, інноваційності, субсидіарності, децентралізації.

Принцип комплексності потребує врахування багатоманітності зв'язків між елементами системи профілактики використання дітей для заняття жебрацтвом, дитячої безпритульності та дитячої бездоглядності. Принцип відкритості та прозорості передбачає надання звітів про діяльність відповідних органів і служб у відкритій державній статистиці та засобах масової інформації. Принцип доступності означає можливість отримання інформації та якісних соціальних послуг, інноваційності – залучення новітніх технологій до вирішення питань профілактики дитячого жебрацтва (наприклад, покращення здоров'я матерів і дітей, своєчасне виявлення функціонально неспроможних сімей та забезпечення здорового розвитку дітей, які в них виховуються, розробка нових заходів психокорекційного впливу на соціально

дезадаптованих дітей). Принцип субсидіарності надає право та зобов'язує вищі органи влади розв'язувати лише ті проблеми, на виконання яких нижчі структури не здатні. Принцип субсидіарності доповнює принцип децентралізації та полягає в перерозподілі повноважень регіонам з метою їх ефективного використання та заохочення регіональної ініціативи (Horobets, 2011).

Вважаємо, що основними функціями профілактики дитячого жебрацтва є: регулятивна, діагностична, прогностична, консультативна та виховна.

Виконуючи регулятивну функцію, профілактика використання дітей для заняття жебрацтвом покликана забезпечити таку поведінку батьків і дітей, яка б відповідала соціальним вимогам, закріпленим у нормативно-правових актах. Ставлячи поведінку індивідів у певні рамки, профілактика активно впливає на духовний світ, внутрішню систему контролю і саморегуляції особистості, коли зовнішні вимоги правових і моральних норм перетворюються на ціннісні орієнтації, мотиви та стандарти поведінки.

Діагностична функція профілактики полягає в тому, щоб виявляти чинники, що породжують і сприяють поширенню використання дітей для заняття жебрацтвом у конкретному соціальному середовищі.

Здійснення прогностичної функції збагачує теорію та практику профілактики дитячого жебрацтва випереджуючою інформацією, сприяє визначенню перспективних напрямів профілактичної діяльності, розробленню відповідних планів, особливо довгострокових. Ця функція допомагає узгоджувати поточні та перспективні завдання профілактики, сприяє їхньому успішному вирішенню на підставі наукового прогнозування.

Консультативна функція передбачає надання батькам, учителям, дітям та іншим суб'єктам рекомендацій з питань запобігання та протидії використанню дітей для заняття жебрацтвом. Виховна функція полягає в реалізації засад гармонійної соціалізації дітей з метою недопущення формування в них поведінкових девіацій.

Ґрунтуючись на принципах і функціях, визначається мета та формулюється завдання для профілактики використання дітей для заняття жебрацтвом. Так, основна мета – це створення оптимальних соціокультурних і матеріальних умов для запобігання дитячому жебрацтву, яке загрожує життю, розвитку та соціалізації особистості. Ми погоджуємося з думкою О. М. Поступного, який узагальнив завдання профілактики та встановив, що вона повинна реалізовуватися за такими основними напрямками:

– виокремлення чинників, які сприяють появі дітей-жебраків, дітей «групи ризику»;

– визначення особливостей виховного потенціалу соціального середовища, можливостей суб'єктів, стану та результатів діяльності;

– передбачення впливу на поведінку дитини результатів впроваджених профілактичних заходів, а також механізмів визначення їхньої ефективності;

– консультування дітей, батьків, вчителів та інших суб'єктів з питань профілактики використання дітей для заняття жебрацтвом, дитячої безпритульності та бездоглядності, своєчасного виявлення сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах;

– формування правових знань для реалізації, охорони та захисту прав дитини;

– проведення соціальних досліджень з проблеми використання дітей до занять жебрацтвом, здійснення науково-методичної роботи з розробки та пошуку ефективних підходів, технологій, концепцій, систем профілактики дитячого жебрацтва;

– сприяння мінімізації негативного впливу соціального середовища, застосування позитивних моделей поведінки, реабілітації дітей, схильних до занять жебрацтвом;

– організація системи заходів з профілактики дитячого жебрацтва, контроль, моніторинг та оцінка їх ефективності;

– зміцнення координації взаємодії між суб'єктами, пошук додаткових ресурсів;

– формування толерантного ставлення до «дітей вулиці», мотивації у дітей звертатися за допомогою, відповідального ставлення до власної поведінки, правової активності;

– вивчення та поширення передового іноземного й вітчизняного досвіду організації та здійснення профілактики використання дітей для заняття жебрацтвом, розробка і розповсюдження відповідного навчально-методичного, інформаційного матеріалу (Postupnyi, 2002, p. 29).

Реалізація цих завдань дозволить створити умови для всебічного розвитку правосвідомості підростаючого покоління. Причому нам видається важливим здійснювати правове виховання дітей не тільки в контексті кримінальної тематики, як це відбувається зараз, а з огляду на моральну

сутність правових норм, на формування соціальної відповідальності дітей.

Діти, які постійно живуть в умовах підвищеної агресивності та байдужості до їхніх інтересів, стають агресивними, закритими та байдужими. Вони припиняють довіряти дорослим, важко йдуть на контакт, часто не розуміють, що їм необхідна допомога.

Відповідно до результатів досвіду роботи соціальних педагогів, практичних психологів спеціалізованих шкіл-інтернатів, слід зазначити, що серед дітей-жебраків спостерігаються, окрім психічних розладів, специфічні розлади мовлення та шкільних навичок. Якщо зважати на світовий досвід ведення корекційної роботи з «важкими» дітьми, то сьогодні більшість зарубіжних дослідників-психологів приділяють увагу порушенням особистісних структур дітей, які мали досвід тривалого перебування на вулиці, занять жебракуванням (мотиваційно-особистісного компоненту діяльності та спілкування).

Не менш популярним, особливо в соціальних службах Швеції та Франції, працівники яких взаємодіють з «дітьми вулиці» (бродягами, жебраками, безпритульними та ін.), залишається психодинамічний підхід до корекційної роботи із зазначеною категорією дітей. Тут використовуються різні варіанти психоаналізу, терапії, центровані на клієнта (ТЦК), екзистенційна та логотерапія, мікросоціологія (соціометрія та психодрама).

Висновки

Варто зазначити, що в умовах сьогодення особливої актуальності набуває проблема відсутності практичних розробок, спрямованих на корекцію емоційно-вольової сфери та поведінки зазначеної категорії дітей, що на практиці мають великий попит. З огляду на зазначене, майбутнім напрямом нашого дослідження буде формування низки методичних рекомендацій щодо надання психологічної підтримки та реалізації психокорекційної роботи з дітьми, яких використовують для заняття жебракуванням.

References

- [1] Alenoma, G. (2012). Parental perspectives on children streetism in tamale in Ghana. *Research on Humanities and Social Sciences*, 2(8), 74-81.
- [2] Al-Hassan, S., & Abubakari, A. (2015). Child labour and Islam: The case of Muslims in tamale metropolis. *Ghana International Journal of Research in Social Science*, 5(2), 27-36.
- [3] Drydak, N. (2023). Forced labor and health-related outcomes. The case of beggar children Author links open overlay panel. *Child Abuse & Neglect*, 146. doi: 10.1016/j.chiabu.2023.106490.
- [4] Fuseini, T., & Daniel, M. (2018). Exploring the stressors and resources of Muslim child beggars in Dagbon of Northern Ghana in the context of child rights and existing realities. *Cogent Social Sciences*, 4(1), 1-14. doi: 10.1080/23311886.2018.1542955.
- [5] Fuseini, T., & Daniel, M. (2020). Child begging, as a manifestation of child labour in Dagbon of Northern Ghana, the perspectives of mallams and parents. *Children and Youth Services Review*, 111. doi: 10.1016/j.childyouth.2020.104836.

- [6] Helleiner, J. (2003). The politics of traveller child begging in Ireland. *Critique of Anthropology*, 23(1), 17-33.
- [7] Horobets, I.V. (2011). Prevention of child homelessness and neglect as a direction of activity of state authorities. *State construction*, 2. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_2_50.
- [8] Hurenko, M.M. (2007). Children's homelessness and neglect as a form of violation of children's rights. *Scientific notes of the Tavri National University named after V.I. Vernadskyi*, 2, 86-89.
- [9] IPEC. World Report on Child Labour 2015: Paving the way to decent work for young people. (2015). (n.d.). Retrieved from <http://www.ilo.org/ipcc/Informationresources/WCMS358969/lang--en/index.htm> 15/04/2016.
- [10] Kaushik, A. (2014). Rights of children: A case study of child beggars at public places in India. *Journal of Social Welfare and Human Rights*, 2.1, 1-16.
- [11] Mace, S.E. (2016). Global threats to child safety. *Pediatric Clinics of North America*, 63(1), 19-35. doi: 10.1016/j.pcl.2015.09.003.
- [12] Milne, B. (2015). Signed, Ratified but Not Implemented. In: Rights of the Child. *Children's Well-Being: Indicators and Research*, 11. doi: 10.1007/978-3-319-18784-6_3.
- [13] Nnawulezi, U., & Magashi, S.B. (2022). Strengthening the Recognition of the Rights of Physically Challenged Persons Under International Humanitarian Law: Moving Beyond Humanitarian Paradigm. *IUS Law Journal*, 1. doi: 10.21533/iuslawjournal.v1i2.47.
- [14] Owusu-Sekyere, E. (2018). Begging in the City: Complexities, Degree of Organization, and Embedded Risks. *Child Development Research*. doi: 10.1155/2018/9863410.
- [15] Postupnyi, O.M. (2002). Prevention of behavior prone to drug use among street children of Ukraine. *Prevention of drug use: organizational and methodical aspects*. Kharkiv: Finart,.
- [16] Scarboro, A., Ay, K., Aliyu, U., Ekici, Y., & Uylas, S. (2013). Out of the classroom, onto the streets: Learning Social research by doing social research. *International Journal of Global Education*, 2(4).
- [17] Stones, C.R. (2013). A psycho-social exploration of street begging: A qualitative study. *South African Journal of Psychology*, 43(2), 157-166.
- [18] Swanson, K. (2010). Begging as a path to progress: indigenous women and children and the struggle for Ecuador's urban spaces. *International Journal of Urban and Regional Research*, 36(5). doi: 10.1111/j.1468-2427.2012.01192_8.x.
- [19] The state of the world's children 2005: Childhood under threat. (2004). New York: Unicef. Retrieved from <https://gsdrc.org/document-library/the-state-of-the-worlds-children-2005-childhood-under-threat>.
- [20] Volynets, L.S. (Ed.). (1998). *Shelters for minors: status and features of work: materials to help employees of shelters for minors*. Kyiv: Studcentr.

Список використаних джерел

- [1] Alenoma G. Parental perspectives on children streetism in tamale in Ghana. *Research on Humanities and Social Sciences*. 2012. Vol. 2. Issue 8. P. 74–81.
- [2] Al-Hassan S., Abubakari A. Child labour and Islam: The case of Muslims in tamale metropolis. *Ghana International Journal of Research in Social Sciences*. 2015. Vol. 5. Issue 2. P. 27–36.
- [3] Drydakis N. Forced labor and health-related outcomes. The case of beggar children Author links open overlay panel. *Child Abuse & Neglect*. 2023. Vol. 146. doi: 10.1016/j.chiabu.2023.106490.
- [4] Fuseini T., Daniel M. Exploring the stressors and resources of Muslim child beggars in Dagbon of Northern Ghana in the context of child rights and existing realities. *Cogent Social Sciences*. 2018. Vol. 4. Issue 1. P. 1–14. doi: 10.1080/23311886.2018.1542955.
- [5] Fuseini T., Daniel M. Child begging, as a manifestation of child labour in Dagbon of Northern Ghana, the perspectives of mallams and parents. *Children and Youth Services Review*. 2020. Vol. 111. doi: 10.1016/j.chidyouth.2020.104836.
- [6] Helleiner J. The politics of traveller child begging in Ireland. *Critique of Anthropology*. 2003. Vol. 23. Issue 1. P. 17–33.
- [7] Горобець І. В. Профілактика дитячої безпритульності та бездоглядності як напрям діяльності органів державної влади. *Державне будівництво*. 2011. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_2_50.
- [8] Гуренко М. М. Дитяча безпритульність та безнаглядність як форми порушення прав дитини. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського*. 2007. № 2. С. 86–89.
- [9] IPEC. World Report on Child Labour 2015: Paving the way to decent work for young people. 10 June, 2015. URL: <http://www.ilo.org/ipcc/Informationresources/WCMS358969/lang--en/index.htm> 15/04/2016.
- [10] Kaushik A. Rights of children: A case study of child beggars at public places in India. *Journal of Social Welfare and Human Rights*. 2014. No. 2.1. P. 1–16.

- [11] Mace S. E. Global threats to child safety. *Pediatric Clinics of North America*. 2016. Vol. 63. Issue 1. P. 19–35. doi: 10.1016/j.pcl.2015.09.003.
 - [12] Milne B. Signed, Ratified but Not Implemented. In: Rights of the Child. *Children's Well-Being: Indicators and Research*. 2015. Vol. 11. doi: 10.1007/978-3-319-18784-6_3.
 - [13] Nnawulezi U., Magashi S. B. Strengthening the Recognition of the Rights of Physically Challenged Persons Under International Humanitarian Law: Moving Beyond Humanitarian Paradigm. *IUS Law Journal*. 2022. Vol. 1. Issue 2. doi: 10.21533/iuslawjournal.v1i2.47.
 - [14] Owusu-Sekyere E. Begging in the City: Complexities, Degree of Organization, and Embedded Risks. *Child Development Research*. 2018. doi: 10.1155/2018/9863410.
 - [15] Поступний О. М. Профілактика поведінки, схильної до споживання наркотиків серед дітей вулиці України. *Профілактика вживання наркотиків: організаційні та методичні аспекти* : матеріали висновків Міжнар. проекту. Харків : Фінарт, 2002.
 - [16] Scarboro A., Ay K., Aliyu U., Ekici Y., Uylas S. Out of the classroom, onto the streets: Learning Social research by doing social research. *International Journal of Global Education*. 2013. Vol. 2. Issue 4.
 - [17] Stones C. R. A psycho-social exploration of street begging: A qualitative study. *South African Journal of Psychology*. 2013. No. 43 (2). P. 157–166.
 - [18] Swanson K. Begging as a path to progress: indigenous women and children and the struggle for Ecuador's urban spaces. *International Journal of Urban and Regional Research*. 2010. No. 36 (5). doi: 10.1111/j.1468-2427.2012.01192_8.x.
 - [19] The state of the world's children 2005: Childhood under threat. New York: Unicef, 2004. URL: <https://gsdrc.org/document-library/the-state-of-the-worlds-children-2005-childhood-under-threat>.
 - [20] Притулки для неповнолітніх: статус та особливості роботи: матеріали на допомогу працівникам притулків для неповнолітніх / Л. С. Волинець (редкол.та упоряд.). Київ : Студцентр, 1998. 152 с.
-

Psychological Principles of Preventive Measures Against Child Begging

MAKSYMIV Iryna

Research of the Department of Legal Psychology of the National Academy
of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-5191-4873>

Abstract. The article is devoted to the problem of determination of child begging and outlining possible ways of its prevention. It is proved that the system of state regulation of the issue of overcoming child begging in Ukraine is ineffective due to the preservation of the formalized approach of the state to problematic categories of children and adolescents, lack of funding and unwillingness of the public to perceive begging as a problem of Ukrainian society. It is argued that a deep systematic study of the causes of children's tendency to beg and legal regulation of social relations in the field of family, organization of upbringing, education and leisure, health care, social security, public safety and other social relations are necessary. It is argued that it is impossible to resolve the entire range of problems related to the prevention of child begging by legislative measures alone. The adoption of state programs that define mechanisms for eliminating such childhood problems as begging, homelessness, and neglect is only the first step in the system of general prevention of child delinquency. The range of ways and methods of preventing and combating child begging is quite wide today, but the results remain disappointing. We see the reason for this situation in the existence of a certain gap between the decisions made at various state levels and the practice of their implementation.

Keywords: child begging; deviant behavior; prevention of child begging; homelessness; neglect.